

یادداشت‌های قرآنی

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

افرادی که علاوه بر لجاجت و پافشاری بر روش‌های باطل خود، منافع خویش و اطرافیان خود را نیز در خطر می‌دیدند و سعی داشتند تا از هر طریقی شده، جلوی رسالت پیامبر اسلام (ص) را سد کرده، مانع هدایت او گردند.

لذا است که ناتوانی این افراد را از طریق دیگری تعقیب کرده و می‌گوید: آیا مالکیت و حاکمیت آسمان‌ها و زمین و آن چه در میان آن دو می‌باشد، متعلق به آن‌ها است؟ اگر چنین است، به آسمان‌ها بروند و جلوی نزول وحی

الهی را بر قلب پاک محمد (ص) بگیرند! این سخن در حقیقت تکمیلی بر بحث گذشته است. در آن جا می‌گفت: خزائن رحمت پروردگار در دست شما نیست که به

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
فَلْيَرْتَفِعُوا فِي الْأَنْسَابِ (آیه ۱۰ سوره ص)

یا این که مالکیت و حاکمیت آسمان‌ها و زمین و آن چه میان این دو است از آن‌ها است؟! (اگر چنین است) با هر وسیله ممکن به آسمان‌ها بروند و جلو نزول وحی را بر قلب پاک محمد بگیرند!

یادآوری

خداوند تبارک و تعالی در قرآن مجید به شکل‌های مختلفی، ناتوانی افراد لجوج و مغرور و خودخواه را به رخ آن‌ها کشیده، قدرت لایزال الهی را به آن‌ها گوشزد کرده است.

یادآوری

داوری در بین مردم باید براساس حق و عدالت باشد و کسی که در جامعه‌ای حکومت می‌کند، باید از هوای نفس پیروی نکرده و طوری رفتار کند که رضایت مردم را در نظر داشته باشد. مردم یک جامعه نیز وقتی از حاکم کارهای ظالمانه نبینند و او را بر محور عدالت ببینند، قطعاً امیدوار شده، هیچ‌گاه دچار یأس و سرخوردگی نمی‌شوند.

حاکمی که پیرو هوای نفس باشد، منافع و حقوق مردم را فدای مطامع خویش می‌کند و به همین دلیل، حکومت او ناپایدار و مواجه با شکست خواهد بود.

لذا است که در آیه فوق خداوند تبارک و تعالی خطاب به حضرت داوود چنین می‌فرماید که تو را خلیفه و نماینده خود در زمین قرار دادیم. پس در میان مردم به حق داوری کن و از هوای نفس پیروی مکن که تو را از راه خدا منحرف می‌سازد. کسانی که از راه خدا گم راه شوند، عذاب شدیدی به خاطر فراموش کردن روز حساب دارند!

واقعیت مسأله این است که حکومت باید چارچوبه‌ای از حق داشته باشد، اما در پیاده کردن این چارچوب، از نیروی جامعه و مردم کمک گیرد. به تعبیر دیگر، اصول حکومت از مکتب گرفته می‌شود و اجرای آن با مشارکت مردم صورت می‌پذیرد. در چنین حکومتی نیز حاکم باید براساس حق و عدالت حکومت کند و ظلم به مردم روا ندارد و آن‌ها را به اجبار، وادار به کاری نکند.

هر کس که با تمایل‌های هوس آلودتان هماهنگ است، ببخشید. اکنون چنین می‌گویید که حالا که خزائن به دست شما نیست و فقط در اختیار خداوند تبارک و تعالی می‌باشد، تنها راهی که در پیش دارید این است که به آسمان‌ها بروید و مانع نزول وحی او شوید. البته، خود شما خوب می‌دانید که از این کار نیز، سخت عاجز و ناتوان هستید!

بنابراین، نه نزول وحی در اختیار شما است و نه قدرت بر ایجاد مانع برای این کار دارید. با این حال، چه کاری از دست شما ساخته است؟ از حسد بمیرید و هر کاری از دست شما ساخته است، انجام دهید.

به این ترتیب قدرت لایزال الهی از یک سو و ناتوانی مخالفان و معاندان از سوی دیگر، مشخص شده و بر ملا می‌گردد (پنج‌شنبه ۹۹/۶/۲۷).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ (آیه ۲۶ سوره ص)

ای داوود! ما تو را خلیفه (و نماینده خود) در زمین قرار دادیم. پس در میان مردم به حق داوری کن و از هوای نفس پیروی مکن که تو را از راه خدا منحرف سازد. کسانی که از راه خدا گم راه شوند، عذاب شدیدی به خاطر فراموش کردن روز حساب دارند!

هدف‌دار بودن جهان هستی به میان می‌آورد، تا جهت حکومت بر زمین که جزئی از آن است مشخص گردد.

بنابراین، آیه فوق چنین می‌فرماید که ما آسمان و زمین و آن چه را در میان این دو است، باطل و بیهوده نیافریدیم. این گمان کافران است. وای بر کافران از آتش دوزخ! مسأله مهمی که تمام حقوق از آن سرچشمه می‌گیرد، هدف دار بودن خلقت است. هنگامی که در جهان بینی خود، این مطلب را پذیرفتیم که این عالم وسیع از ناحیه خداوند بزرگ بیهوده آفریده نشده، بلافاصله به دنبال هدف آن می‌رویم. هدفی که در کلمه‌های کوتاه و پر محتوای تکامل و تعلیم و تربیت خلاصه می‌شود. به این ترتیب نتیجه می‌گیریم که حکومت‌ها نیز باید در همین خط گام بر دارند. در حقیقت حکومت‌ها باید پایه‌های تعلیم و تربیت را محکم کنند و مایه تکامل معنوی انسان‌ها شوند.

به تعبیر دیگر، عالم هستی بر پایه حق و عدالت است و حکومت‌ها نیز باید هماهنگ با مجموعه عالم، یعنی منطبق بر موازین حق و عدالت باشند.

کلام آخر این که خداوند حکیم است و ممکن نیست این عالم بزرگ را بدون هدف بیافریند. این هدف در صورتی تأمین خواهد شد که این عالم مقدمه‌ای باشد برای جهان وسیع‌تر و گسترده‌تر، جهانی که به ابدیت پیوندد و مشروعیت عالم دنیا را توجیه کند و امید را در دل صالحان استحکام بخشد (شنبه ۹۹/۶/۲۹).

در نهایت، نیز آیه به این حقیقت اشاره می‌کند که گمراهی از طریق حق، از فراموشی قیامت سرچشمه می‌گیرد و نتیجه‌اش عذاب شدید الهی است.

حدیثی از پیامبر اسلام (ص) و حضرت علی (ع) نقل شده که فرمودند: ای مردم! وحشتناک‌ترین چیزی که از ناحیه آن بر شما می‌ترسم دو چیز بوده و آن‌ها نیز، پیروی از هوای نفس و آرزوهای دور و دراز است اما پیروی از هوای نفس، شما را از حق باز می‌دارد و آرزوهای دور و دراز نیز، قیامت و روز رستاخیز را به دست فراموشی می‌سپارد (جمعه ۹۹/۶/۲۸).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا
بِاطِلًا ذَٰلِكَ ظَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ
كَفَرُوا مِنَ النَّارِ (آیه ۲۷ سوره ص)

ما آسمان و زمین و آن چه را میان آن‌ها است، بیهوده نیافریدیم. این گمان کافران است. وای بر کافران از آتش دوزخ!

یادآوری

خداوند تبارک و تعالی به کرات در قرآن مجید این مسأله را به بشر یادآوری کرده است که جهان هستی مسأله‌ای هدف دار بوده و چیزی در این وادی به عبث آفریده نشده است. لذا است که به دنبال بحث از سرگذشت حضرت داوود و خلافت الهی او در زمین که در آیه قبل به آن اشاره کردیم، سخن از

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اَمْ نَجْعَلُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ
كَالْمُفْسِدِیْنَ فِی الْاَرْضِ اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِیْنَ
كَالْفٰجِرِ (آیه ۲۸ سوره ص)

آیا کسانی را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، هم چون مفسدان در زمین قرار می‌دهیم، یا پرهیزگاران را هم چون فاجران؟!

یادآوری

این نکته را باید در نظر داشته باشیم که همان‌گونه که بی‌هدفی در خلقت معنی و مفهوم ندارد، افراد صالح نیز با مفسدان در مساوات نخواهند بود. علت مسأله نیز این است که صالحان در مسیر اهداف آفرینش گام بر می‌دارند و به سوی مقصد پیش می‌روند، ولی افراد مفسد در جهت مخالف آن قرار گرفته‌اند.

در حقیقت بحث معاد با تمام شئون خود در آیه فوق و آیه قبل به‌طور مستدل بیان شده است. به این صورت که از یک سو، می‌گوید حکمت آفریدگار ایجاب می‌کند که آفرینش جهان هدفی داشته باشد و این هدف بدون جهان دیگر حاصل نمی‌گردد، چرا که چند روزه زندگی دنیا، بی‌ارزش‌تر از آن است که بتواند هدف این آفرینش بزرگ باشد. از سوی دیگر، عدالت او ایجاب می‌کند که نیکان و بدان و عادلان و ظالمان یکسان نباشند و این در واقع، مجموعه رستاخیز و پاداش و کیفر و بهشت و دوزخ است.

کلام آخر این که، هنگامی که به صحنه جامعه انسانی در این دنیا می‌نگریم، فاجران هم ردیف مؤمنان و افراد گناه کار را در کنار نیکان می‌بینیم، بلکه در بسیاری از موارد، مفسدان بد کار را در تنعم و رفاه بیشتری می‌یابیم.

لذا است که اگر بعد از این جهان، عالم دیگری نباشد که عدالت در آن اجرا شود، وضع این جهان هم مخالف حکمت است و هم بر خلاف عدل می‌باشد. این خود دلیل دیگری بر مسأله معاد محسوب می‌شود.

به تعبیر دیگر برای اثبات معاد، گاهی از طریق برهان حکمت استدلال می‌شود و گاه از طریق برهان عدالت صورت می‌گیرد. آیه قبل به استدلال برهان حکمت نظر دارد و آیه فوق نیز برهان عدالت را در نظر می‌گیرد (یکشنبه ۳۰/۶/۹۹).

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
كِتٰبٌ اَنْزَلْنٰهُ الْبِكْرَ الْبِكْرَ لِيَدَّبَّرُوْا اٰیٰتِهٖ وَ
لِيَتَذَكَّرَ اُولُوْا الْاَلْبَابِ (آیه ۲۹ سوره ص)
 این کتابی است پر برکت که بر تو نازل کرده‌ایم، تا در آیات آن تدبیر کنند و خردمندان متذکر شوند.

یادآوری

همان‌گونه که ملاحظه فرموده‌اید، تاکنون راجع به این که قرآن مجید کتاب عمل بوده، چنانچه فقط خوانده شود و به آن توجه نشده و دستورات و راهنمایی‌های آن مورد استفاده در زندگی قرار نگیرد، ارزشی نداشته و آیات

لذا است که آیه فوق خطاب به پیامبر اسلام (ص) چنین می‌فرماید که این کتابی است پر برکت که بر تو نازل کرده‌ایم، تا در آیات آن تدبیر کنند و خردمندان متذکر شوند. خلاصه کلام این که هر خیر و برکتی که انسان توقع داشته باشد، در قرآن مجید وجود دارد، به شرط این که در آن تدبیر کنند و الهام گیرند و به حرکت در آیند.

از خداوند می‌خواهیم که به ما توفیق دهد تا به قرآن عمل کنیم. از درگاهش مسئلت می‌نماییم که مصلحان و رهبران جامعه را طوری هدایت فرماید که در گفتار و کردار خویش، مروج کاربرد قرآن مجید در زندگی بوده، اجتماع و مردم را به تقوای الهی، تشویق و ترغیب نمایند.

ایام‌تان به کام، عاقبت‌تان ختم به خیر (دوشنبه ۹۹/۶/۳۱).

التماس دعا.

الهی در واقع تنها لقلقه زبان می‌شوند. این را هم در نظر داشته باشیم که در طول تاریخ، کسانی بوده‌اند که سعی داشته‌اند از قرآن مجید تنها وسیله‌ای برای تبرک و روی طاقچه بودن و محافظت در مسافرت‌ها تبلیغ کرده، از این کتاب زندگی، در جهت کاربردهای غیر عملی استفاده شود.

لذا است که در زندگی با کسانی مواجه می‌شویم که در کلام از آیات قرآن مجید استفاده می‌کنند، ولی وقتی پای عمل به دستورات و راهنمایی‌های قرآن می‌رسد، لنگ می‌زنند و بی‌توجه از کنار آن می‌گذرند. به همین دلیل است که در جوامع اسلامی، صدای قرآن مجید از مناره‌ها بلند است، ولی اعمال مردم آن جوامع و به خصوص دولت‌مردان آن‌ها، هیچ‌گونه هم‌خوانی با محتوای این کتاب آسمانی نداشته، عملاً از دستورات آن فاصله گرفته و به طاق نسیان زده شده است.